

**CORONAVIRUS INFEKSIYASI KELIB CHIQISH
SABABLARI, BELGILARI, TEKSHIRISH USULLARI, DAVOLASH VA
PROFILAKTIKASI.**

Xidirova Xatira Turdaliyevna.

Qobilova Xolida Ergashevna

Субанова Севара

Olmaliq Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi texnikumi.

Farmakologiya, fiziologiya va laboratoriya kafedrasining

Mutaxassis fan oqituvchisi

Abstract: *Ushbu maqolada coronavirus infeksiyasi kelib chiqish sabablari, belgilari, tekshirish usullari, davolash va profilaktikasi, kasallik haqida. Virus uchun Og'ir o'tkir nafas olish sindromi koronavirusi 2 (SARS-CoV-2), Pandemiya uchun COVID-19 pandemiyasi haqida ma'lumot keltirilgan.*

Kalit so'zlar: *covid 19 , pandemiyasi, yuqori harorat, yo'tal, nafas olish.*

2019-yil koronavirus infeksiyasi (COVID-19) — SARS-CoV-2, ya'ni og'ir o'tkir nafas olish sindromi koronavirusi 2 keltirib chiqaradigan yuqumli kasallik. Kasallik ilk marotaba 2019-yilda Xitoyning Uxan shahrida aniqlandi va global miqyosda tarqalib, 2019–2020-yillardagi koronavirus pandemiyasini keltirib chiqardi. Kasallik yuqori harorat, yo'tal hamda nafas olishni mushkullashishi kabi simptomlarni keltirib chiqaradi. Ayrim holatlar mushaklar og'rishi, balg'am ajralishi hamda tomoq og'rishi kuzatiladi.[4][5] Virus yuqtirganlarning aksarida yengil simptomlar yuzaga kelsa-da,[6] ayrim bemorlarda kasallik og'ir pnevmoniya hamda bir necha organ faoliyatining ishdan chiqishiga olib keladi. Diaqnoz qo'yilgan holatlar orasida o'limlar ko'rsatkichi o'rtacha 3,4 foizni tashkil qiladi. 20 yoshga to'lmaganlar orasida bu ko'rsatkich 0,2 foizni, 80 yoshdan o'tganlar orasida 15 foizni tashkil qiladi.

COVID-19 koronavirus infeksiyasi odatda shaxsdan-shaxsga yo'tal va aksa berish davomida chiqariladigan tomchilar orqali yuqadi. Virusni yuqtirgandan keyin kasallik simptomlar yuzaga kela boshlagunicha o'rtacha 5 kun o'tadi. Bu davr 2 kundan 14 kungacha davom etishi mumkin. Tashxis qo'yishning standart uslubi burun bo'shlig'i yoki tomoqdan olingan suyuqlikni teskari transkripsiyali polimeraza zanjiri reaksiyasi (inglizcha: Reverse transcription polymerase chain reaction (rRT-PCR)) yordamida tekshirishdan iborat. Shuningdek, bemorga simptomlar, risk unsurlari hamda pnevmoniya belgilarini aniqlash uchun kompyuter tomograf yordamida tashxis qo'yish mumkin.

Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti SARS-CoV-2 koronavirusi ko'rshapalaklardan odamga boshqa hayvon orqali yuqqa paytda paydo bo'lganini ma'lum qildi. tadqiqotchilar koronavirus paydo bo'lishi bilan bog'liq 4 ta taxminni ehtimollik ko'rsatkichi bo'yicha ro'yxatlagan. Ularning orasida koronavirusning ko'rshapalaklardan odamga boshqa hayvon orqali yuqqa paytida paydo bo'lganligiga asosiy e'tibor qaratilgan. Virusning ko'rshapalaklardan odamlarga to'g'ridan-to'g'ri uzatilishi nisbatan past darajada baholangan bo'lsa, oziq-ovqat hamda laboratoriyadan tarqalish taxmini ehtimoldan yiroq qarash sifatida qayd etilgan.

COVID-19'ni keltirib chiqaradigan virusning eng yaqin qarindoshi ko'rshapalaklardan topilgan. Ammo, hisobotda aytilishicha, ko'rshapalaklarda aniqlangan viruslar va SARS-CoV-2 o'rtasidagi evolyusion masofa bir necha o'n yilliklarga teng bo'lib, bu, o'z navbatida, virusning ulardan tarqalmaganini ko'rsatadi.

Agentlikning alohida qayd etishicha, tadqiqot natijalari kutilganidek bo'lib chiqqan va ko'plab savollarni javobsiz qoldirgan. Mutaxassislar guruhi „laboratoriyadan kelib chiqish“ haqidagi gipotezadan tashqari barcha taxminlar borasida qo'shimcha tadqiqotlar o'tkazishni taklif qilgan.

Buyuk Britaniyada 2021-yil mart oyidan ko'ngillilar orasida SARS-CoV-2 koronavirusining organizmga ta'sirini o'rganish dasturi — «Human Challenge Program» doirasidagi tibbiy tadqiqotlar boshlandi. Hukumat ushbu tadqiqot ko'ngillilarga SARS-CoV-2 koronavirusi ataylab yuqtirilgan dunyodagi birinchi izlanish ekanligini ta'kidlagan. Uning maqsadi COVID-19'ga qarshi vaksinalar va ushbu kasallikni davolash usullarini takomillashtirish hamda rivojlantirishni o'z ichiga oladi.

Birinchi ko'ngillilar guruhi bilan koronavirus xususiyatlarini o'rganayotgan Londonning «Royal Free Hospital» kasalxonasi mutaxassislari ish olib borgan. Tadqiqot ishtirokchilariga koronavirus xavfsiz hamda doimiy nazorat ostida bo'ladigan muhitda yuqtirildi. Ishtirokchilar shifokorlar va mutaxassislarning uzluksiz kuzatuviga olingan.

Izlanish davomida inson immunitet tizimining Sars-CoV-2 virusiga qanday javob qaytarishini va virus yuqtirilgan bemor uning zarralarini qanday atrofga tarqatishini aniqlash ko'zlangan. Sog'lom ko'ngillilar orasida bu kabi tadqiqot gripp va bezgakka qarshi vaksinalarni ishlab chiqishda ham o'tkazilgan. Ammo ushbu tadqiqotdan farqli tomoni shundaki, ushbu sinovlarning ishtirokchilari dastlab tegishli vaksina bilan emlangan.

Infeksiya oldini olish uchun qo'llarni tez-tez yuvish, boshqalardan uzoqroq masofada bo'lish hamda yuzni qo'llar bilan ushlamaslik tavsiya qilinadi. Niqoblardan foydalanish esa hamma uchun emas, balki virusni yuqtirganini

shubha qilayotganlar hamda ularga qarayotganlargagina tavsiya qilinadi. Ayni damda COVID-19 ga qarshi vaksina yoki preparat bor . Kasallikni boshqarish simptomlarni davolash, izolyatsiya hamda eksperimental choralardan iborat.

Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti 2019–20-yilgi koronavirus epidemiyasini pandemiya[3] hamda xalqaro sog‘liqni saqlash favqulodda holati (inglizcha: Public health emergency of international concern (PHEIC))[23][24] deya belgiladi. Jahon bo‘ylab virusning mahalliy tarqalishi (ya’ni, virus o‘chog‘iga bormagan shaxslar o‘rtasida tarqalishi) holatlari qayd etildi.

REFERENCES:

1., „Naming the coronavirus disease (COVID-19) and the virus that causes it“. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (JSST). 28-fevral 2020-yilda asl nusxadan arxivlandi. Qaraldi: 28-fevral 2020-yil.

2."The continuing 2019-nCoV epidemic threat of novel coronaviruses to global health – The latest 2019 novel coronavirus outbreak in Wuhan, China". Int J Infect Dis 91: 264–66. February 2020. doi:10.1016/j.ijid.2020.01.009. PMID 31953166.

3.(11-mart 2020-yil). „WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19“. Press-reliz.

4., „Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Symptoms“. Centers for Disease Control and Prevention (10-fevral 2020-yil). 30-yanvar 2020-yilda asl nusxadan arxivlandi.

5., „Q&A on coronaviruses (COVID-19)“. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (JSST). Qaraldi: 11-mart 2020-yil.

Юнусов, М. М., Бахромова, Б. Х., & Мирзошарипова, М. Ш. (2022). ФАРФОНА ВОДИЙСИ ЧЎЛ, ТОҒ, АДирЛИКЛАРИДАГИ БИОТОПЛАРДА УЧРОВЧИ ЎРГИМЧАКЛАР РЎЙХАТИ ВА УЛАРНИНГ СИСТЕМАТИК ТАҲЛИЛИ. Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS), 2(6), 223-229.

9. Бахромова, Б. (2023). ФАРФОНА ВОДИЙСИ ТОҒ БИОЦЕНОЗЛАРИДА УЧРОВЧИ ЎРГИМЧАКЛАР. Евразийский журнал технологий и инноваций, 1(10), 157-159.

10. Бахромова, Б. (2023). ФАРФОНА ВОДИЙСИ ЧЎЛЛАРИ БИОЦЕНОЗЛАРИДА УЧРОВЧИ ЎРГИМЧАК ТУРЛАРИ ВАКИЛЛАРИ. Центральназиатский журнал образования и инноваций, 2(10 Part 2), 154-155.

11. Бахромова, Б. (2023). Фарғона водийсида учровчи ўргимчакларнинг айрим доминант турлари ҳаётининг цикли ва динамикаси. *Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan*, 1(7), 130-137.
12. Вахромова, В. (2023). FARG 'ONA VODIYSI TOG 'OLDI BIOTSENOZLARI O 'RGIMCHAKLARINING XILMA-XILLIGI. Interpretation and researches, 1(7).
13. Бахромова, Б. (2022). ФАРҒОНА ВОДИЙСИ ЯРУСЛАРИДА УЧРОВЧИ ЎРГИМЧАК ТУРЛАРИ ОИЛАЛАРИНИНГ ФОИЗ ҲИСОБИДА СИСТЕМАТИК ТАҲЛИЛИ. *INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 212.
14. Bakhromova, B. (2022). ECOLOGICAL DISTRIBUTION OF SPIDERS OF THE FERGANA VALLEY BY BIOTOPES. *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 3(3), 77-80.
15. Bakhromova, B. (2014). SYSTEMATIC ANALYSIS OF THE ARACHNOFAUNA OF THE FERGHANA VALLEY. *The Way of Science*, 19.
16. Khasanovna, B. B. (2018). The brief history of the study of spiders (Arachnida: Araneae) in Fergana Valley. *European science review*, (9-10-1), 16-18.